

BİLİM VE SANAT MERKEZLERİNDE MÜZİK EĞİTİMİNİN İNCELENMESİ

Yrd.Doç.Dr. Yakup Alper VARİŞ, Ondokuzmayıs Üniversitesi

1. Giriş

İnsan ve insanca yaşam için müzik eğitiminin gereği, işlevi ve önemi tartışılmaz bir gerçektir. Anne karnından ölüme değin süren bu süreç bireyin sağlıklı bir yaşam sürdürebilmesi ve mutluluğu için vazgeçilmez bir araç vazifesi görmektedir.

Dünyadaki en büyük yatırım insana yapılan yatırımdır. Sahip olduğu kaynaklardan en önemlisi- nin insan kaynağı olduğunun bilincinde olan ve yatırımlarını ona göre planlayan ülkelerin bugün ön sıralarda yer aldığı görülmektedir. Artık ülkeler, bilgiyi üretmenin yanında onu kullanışlı hale getiren ve transfer etme kabiliyetine sahip beyin gücü peşindedir. Bu sebeple son yıllarda ülkeler, üstün ve özel yetenekli bireylerin eğitimleri konusunda daha hassas bir tutum içerisine girmiş ve bunun için özel eğitim programları geliştirmeye başlamışlardır.

Üstün yetenekli çocuk/öğrenci, zekâ, yaratıcılık, sanat, liderlik kapasitesi veya özel akademik alanlarda yaşıtllarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği uzmanlar tarafından belirlenen çocuk/öğrencileri ifade eder (Bilsem Yönerge 2007: madde 4, j). Bir toplum nüfusunun yaklaşık %5’ini üstün zekâlı ve zekâ geriliği olan bireylerin oluşturduğu bilinmektedir. Bu %5’lik kısmın yaklaşık yarısını ise zekâ ve yetenek bakımından üstün bireyler oluşturmaktadır (Boran&Aslaner, 2008).

Türk eğitim tarihinde üstün yetenekliler için yapılan çalışmaların geçmişi Osmanlı Devleti’nde II.Mahmut zamanında kurulan Enderun Mektebi’ne dayanmaktadır. Bilgili (2004), üstün yetenekli potansiyelin değerlendirilmesine yönelik tarihsel çabaların dünyada ilk ve en ünlü uygulamasının tartışmasız Enderun Mektebi olduğunu vurgulamaktadır.

Cumhuriyet’in kuruluşuyla birlikte, sanatçı yetiştirme hedefli girişimlerin başlıcalarından biri de sanat dallarında eğitim görmek üzere yurtdışına öğrenci gönderilmeye başlanmasıdır. Üstün yetenekli çocuklar için 7 Temmuz 1948 tarihinde 5248 sayılı “Harika Çocuk Kanunu” adıyla bir yasa çıkartılmıştır. Bu kanun “İdil Biret ve Suna Kan’ın yurtdışına müzik öğrenimine gönderilmesine dair kanun” adını taşımaktadır. Olağanüstü yetenekli çocukların keşfedilerek, yurtdışında eğitimlerini sürdürmeleri için çıkartılan bu yasadan yararlanarak İdil Biret ve Suna Kan, Fransa’ya, Paris Konservatuvarı’na gitmişlerdir (Tunçdemir, 2004).

1948 yılında kabul edilen 5245 sayılı yasayla özel yetenekli çocukların yurtdışında eğitimi olanağı sağlanmıştır. 1956 yılında 6660 sayılı yasayla işlemin kapsamı genişletilmiştir. 6660 sayılı yasa “Güzel Sanatlarda Fevkalade İstidat Gösteren Çocukların Devlet Tarafından Yetiştirilmesi Hakkında Kanun” adını almıştır. Daha sonraki yıllarda bu yasadan Verda Erman, Gülsin Onay, Hüseyin Sermet ve İsmail Aşan adlı sanatçılarımız yararlanmışlardır. Bu yasa 1970’li yıllarda işlemez hale gelmiştir. Ankara Devlet Konservatuvarı eğitimcilerinden Mithat Fenmen ve İlhan Baran öncülüğünde hazırlanan yeni yönetmelik taslağı, üstün yetenekli çocukların Devlet Konservatuvarı’nda yoğun ve hızlı bir müzik eğitimi görmeleri için çıkartılmış olan “özel statü”, 1976 yılında Bakanlar Kurulu tarafından onaylanmıştır. Bu statü ile kendi alanlarında konservatuvarın yüksek bölümünü bitirerek yurtdışına giden öğrenciler olmuştur. Bu statüden ilk olarak yararlananlar; Oya Ünler, Burçin Büke ve Cihat Aşkın olmuştur. 1982-1983 öğretim yılında “Özel Statü” kapsamında yararlanan üstün yetenekli öğrenciler: Fazıl Say (piyano), Muhittin Dürrüoğlu (piyano), Şölen Dikener (viyolonsel), Yeşim Alkaya (piyano), Çağlayan Ünal (viyolonsel), Ertan Torgul (keman) ve Özgür Balkıs (keman) 1986-1987 yılları arasında mezun olmuşlardır. Yukarıda adı geçen öğrencilerden sonra yasa bir kez daha işlemez hale gelmiştir (Tunçdemir, 1996).

Ülkemizde, 2009 yılının Aralık ayı’nda toplanan Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu (BTYK) 19. toplantısında “Üstün Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı”nın hazırlanması kararını almıştır.

BTYK strateji planındaki temel başlıklar:

- *Tanımlama*
- *Eğitim modelleri*
- *İnsan kaynakları*
- *Sürdürülebilirlik olarak belirlenmiştir.*

Üstün yetenekli çocukların müzik yeteneklerinin doğru anlatılıp doğru tanımlanması, çocuğa verilecek olan müzik eğitiminin iyi planlanması ve saptanan hedefler doğrultusunda sağlıklı yürütülebilmesi çok önemlidir. Bu nedenle aile, eğitim kurumu çocuğun hayatında daha farklı bir önem taşımaktadır (Malkoç, 2004).

Kılıç (2010), Bilim Sanat Merkezleri’nin üstün yetenekli öğrenciler için ülkemizdeki en kapsamlı eğitim model olduğunu öngörmektedir.

1.1. Bilim ve Sanat Merkezleri (BİLSEM)

Bilim Sanat Merkezleri (BİLSEM), üstün yetenekli çocukların ilgi ve yeteneklerini en üst düzeyde kullanabilmeleri amacıyla, 1993 yılında M.E.B Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde üstün yeteneklilerin eğitimleri şubesine bağlı olarak kurulmuştur. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı’nın 25/10/2001 tarihli ve 373 sayılı kararı ile “Millî Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi”ne göre kurulan Bilim ve Sanat Merkezlerinin en belirgin özellikleri, eğitim-öğretim faaliyetlerinin öğrencileri okul ortamından uzaklaştırmayacak şekilde planlanıp yürütülmesi, öğrencilerin özel yetenek alanlarıyla ilgili okulda izledikleri program ile merkezde yapacakları çalışmalar arasında sağlıklı ilişkiler kurulmasına özen gösterilmesidir. Bilim ve Sanat Merkezi, okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim kurumlarına devam eden üstün veya özel yetenekli öğrencilerin örgün eğitim kurumlarındaki eğitimlerini aksatmayacak şekilde bireysel yeteneklerinin bilincinde olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla açılmış olan bağımsız özel eğitim kurumudur.

Bilsem’in amaçları, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak üstün yetenekli öğrencilerin; Atatürk ilke ve inkılaplarını benimseyerek; bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını; yeteneklerinin ve yaratıcılıklarının erken yaşta fark edilerek geliştirilmesini; yetenek alanı/alanlarının geliştirilmesinin yanı sıra, sosyal ve duygusal gelişimlerinin de sağlanarak bütünlük içinde değerlendirilmesini; bilimsel düşünce ve davranışlarla estetik değerleri birleştiren, üretken, sorun çözen kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetişmelerini; iş alanlarındaki ihtiyaca yönelik yeni düşünceler önerebilmelerini, teknik buluş ve çağdaş araçlar geliştirebilmelerini; üstün yetenekleri doğrultusunda bilimsel çalışma disiplini edinmelerine imkân sağlayan şartların, ortam ve fırsatların oluşturularak disiplinler arası çalışmalarındaki kazanımlarla sorunları çözmeye ya da ihtiyacı karşılamaya yönelik çeşitli projeler gerçekleştirmelerini; ulusal ve evrensel değerleri tanımalarını, benimsemelerini, geliştirmelerini ve bu değerlere saygı duymalarını, liderlik, yaratıcı ve üretici düşünce yeteneklerini ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirmelerini; yaşam projelerini gerçekleştirme fırsat ve imkânlarının verilmesini sağlamaktır (*Bilsem Yönerge 2007: madde 6*). İlk BİLSEM 1994-1995 eğitim-öğretim yılında Ankara Yasemin Karakaya Bilim ve Sanat Merkezi adıyla açılmıştır. 1993-2003 tarihleri arasında 17 olan Bilim ve Sanat Merkezleri’nin sayısı 2010 yılı itibarıyla 54 il’de toplam 59’a ulaşmıştır ve yaklaşık 8000 öğrenciye yetenekleri doğrultusunda eğitim verilmektedir. BİLSEM’lerde görevli yönetici ve öğretmen sayısı yaklaşık 700’dür. Bilim ve Sanat Merkezleri, örgün eğitime devam eden üstün yetenekli öğrencilere belirli bir program çerçevesinde belirli günlerde destek eğitimi verilen merkezlerdir.

Alan yazın incelemesi sonucunda ilköğretim birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarda tanılama yapıldığı görülmekte, okulöncesi ile ilgili Bilim ve Sanat Merkezlerinde çalışma bulunmamaktadır. Bilim ve Sanat Merkezlerindeki işleyiş 25/01/2007 tarihli ve 4 sayılı Talim Terbiye Kurulu Kararı olan Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi ile düzenlenmektedir.

Bilim ve Sanat Merkezlerinde öğrenciler beş aşamalı programa tabi tutulur.

1. Uyum,
2. Destek Eğitimi,
3. Bireysel Yetenekleri Fark Ettirme
4. Özel Yetenekleri Geliştirme
5. Proje Üretimi/Yönetimi

Kalkınmada ve ileriye gitmede önayak olacağı öngörülen üstün ve özel yetenekli öğrencilerin yetiştirilmesi bağlamında daha henüz yeni bir yapılanmanın ürünü olan ve ülkemizde kapsamlı bir eğitim modeli olarak öne sürülen Bilim ve Sanat Merkezlerindeki müzik eğitimi çalışmaları konusunda alan yazında bilimsel herhangi bir araştırma ile karşılaşılmamıştır. Bu noktada bilim ve sanat merkezlerinde gerçekleştirilen müzik eğitiminin *boyutları/kapsamı*, müziksel davranış alanları/biçimleri bakımından *yapısı*, kademeleri/düzeyleri yönünden *işlevi* ve müziksel öğrenme ve öğretme alanları açısından önemi üzerinde çalışma ihtiyacı ön plana çıkmıştır. Araştırmanın amacı, Bilim ve Sanat Merkezleri’nde verilen müzik eğitiminin mevcut durumunu ortaya koymak ve olası sorunların çözümüne katkıda bulunmayı sağlamaktır. Bu nedenle, Bilim ve Sanat Merkezleri’nde nasıl ve ne tür müzik eğitimi verildiği, hangi tür müziksel etkinliklere yer verildiği ve tüm bu uygulamalar bakımından eğitim-öğretim, fiziki ve teknik donanımın mevcut durumunu belirlemeye yönelik soruların cevabı aranmıştır.

2.Yöntem

Ülkemizde Bilim ve Sanat Merkezleri’nde verilen müzik eğitiminin yapısını ve özelliklerini betimlemeyi amaçlayan bu araştırma, tarama modelinde olup nitel yöntem kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada nitel araştırmalarda veri toplama aracı olarak en sık kullanılan “görüşme yöntemi” kullanılmıştır. Türkiye’nin coğrafi olarak her bölgesinden rastgele örneklem yöntemiyle belirlenmiş olan toplam 7 Bilim ve Sanat Merkezinde çalışan 7 müzik öğretmeniyle görüşme gerçekleştirilmiş ve geniş bir alan yazın taraması yapılmıştır. Araştırmaya katılan kişilerin özellikleri Şekil 1’de gösterilmiştir. Şekil 1’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 7 kişiden 4’ü kadın, 3’ü ise erkektir.

Şekil 1. Katılımcıların Cinsiyetleri, Mezun Oldukları Kurum ve Eğitim Durumlarına İlişkin Özellikleri

Özellik	f
Cinsiyet	
Kadın	4
Erkek	3
Mezun Oldukları Kurum	
Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı	4
Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı	1
Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı	1
Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı	1
Eğitim Durumu	
Doktora	-
Yüksek Lisans	-
Lisans	7
Ortaöğretim	-
İlköğretim	-
TOPLAM	7

2.1. Verilerin Toplanması

Bu araştırmanın verileri alan yazın taraması ve yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Veri toplama araçlarının *kapsam geçerliliğinin* sağlanması için uzman görüşlerine başvurulmuş ve görüşme formu uygulamaya hazır duruma getirilmiştir. Görüşmeler araştırmacı tarafından ulaşılabilen kişilerle yüz yüze, telefon ve elektronik posta yoluyla gerçekleştirilmiştir. Her görüşmeden önce araştırmacı; araştırmanın amacını, verilerin nasıl ve nerede kullanılacağını, görüşme yapılan kişilere ait bilgilerin gizliliği konularını özellikle açıklamıştır.

2.2. Verilerin Çözümlemesi

Veriler, içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Toplanan veriler, uzman iki kişi tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Ardından kodlar karşılaştırılmıştır. Araştırmada bulgular kısmında, katılımcıların isimleri açık verilmemiştir. Katılımcılar için K1, K2, K3, ...K7 kodları kullanılmıştır.

3. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, araştırma bulguları ve bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır. Görüşme yapılan katılımcıların görüşme sorularına verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular ve yorumlar görüşme formundaki soru sırası dikkate alınarak sunulmuştur.

3.1. Bilim ve Sanat Merkezleri’nde Verilen Müzik Eğitiminin Boyutları ve Kapsamına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Katılımcıların Bilim ve Sanat Merkezleri’nde verilen müzik eğitiminin boyutları ve kapsamına ilişkin görüşleri, verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2. Bilim ve Sanat Merkezleri’nde Verilen Müzik Eğitiminin Boyutları ve Kapsamına İlişkin Katılımcı Görüşleri

GÖRÜŞLER			f
Bilim ve Sanat Merkezleri’nde Verilen Müzik Eğitiminin Boyutları ve Kapsamına İlişkin Görüşler	Müzik Eğitiminin Genel Boyutları	Öğrencilere uyum ve destek dönemlerinde daha çok drama, genel müzik kültürü, toplu ses eğitimi ve çalgı eğitimi kapsamında grup halinde eğitim verilmektedir.	1
		Özel eğitim ve proje dönemlerinde daha kapsamlı, çalgı eşlikli konser amaçlı bireysel müzik eğitimi verilmektedir.	2
		Öğrenci profiline göre çalgı, ses ve işitme eğitimi kapsamında genel müzik eğitimi verilmektedir.	5
		Güzel sanatlar lisesi seviyesinde müzik eğitimi verilmektedir.	1
	Müzik Eğitiminin Genel Kapsamı	Temel piyano eğitimi verilmektedir.	1
		İki sesli ve dört sesli koro çalışmaları yapılmaktadır.	3
		Müzik tarihi, güncel ve popüler müzik, müzik türleri ve biçimleri, çalgı türleri bilgisi konusunda araştırmalar yapılmaktadır.	3
		Türk müziği ve Batı müziğinin yapısı, Türk ve Batı müziği bestecileri konularında araştırmalar yapılmaktadır.	2
		Destek 1 ve 2 dönemlerinde tematik yaklaşım doğrultusunda disiplinler arası ortaklaşa proje eğitimi verilmektedir.	1
		Müzik teorisi ağırlıklı çalışmalar yapılmaktadır.	2

Aşağıda “Bilim ve Sanat Merkezinizde müzik eğitiminin boyutları ve kapsamı nedir?” sorusuna katılımcıların verdiği cevaplardan bazılarına yer verilmiştir:

“Bilim ve Sanat Merkezleri’nde Verilen Müzik Eğitiminin Boyutları ve Kapsamı” ile ilgili görüşler:

K1: “Müzik eğitimini güzel sanatlar lisesi seviyesine getirdiğimizi söyleyebilirim. Bunun nedeni de yetenekli ve kendilerini geliştiren öğrencilerimizin var olmasıdır. Öğrencilerimiz, müziği kendilerine meslek olarak seçmeyi düşünmemektedir. Ancak sürekli yaşamları boyunca öğrendikleri müzik aletlerini çalmayı sürdüreceklerini belirtmektedirler.”

K2: “Son iki senedir Bilim ve Sanat merkezlerine sanat alanında öğrenci tanınması yapılmadığından mevcut zihinsel tanınmış öğrenciler arasından yetenekleri gözlemlenen öğrenciler ile uyum, destek, özel eğitim ve proje dönemi çalışmaları kapsamında etkinlikler yapılmaktadır. Bu etkinlikler, uyum ve destek döneminde grup ile özel eğitim ve proje dönemlerinde bireysel olarak gerçekleşmektedir. Uyum ve destek eğitimi dönemlerinde disiplinler arası etkinlikler yapılmaktadır. Bu bağlamda tam olmasa da müzik eğitimi verilmektedir. Öğrencilere uyum ve destek dönemlerinde daha çok drama, çalgı çalma ve genel müzik kültürü kapsamında eğitim verilmektedir. Özel eğitim ve proje dönemlerinde daha kapsamlı, çalgı eşlikli konser amaçlı müzik eğitimi verilmektedir.”

K7: “Şu anda sanat alanından sınav yapılmadığı için ilk sene öğrenciler bütün dalları dolaşıyorlar. Bizde de çalgı olarak melodika veriyoruz ve müziğin teorisi hakkında genel bilgiler veriyoruz. Çalgı eğitimine bir sene sonra seçeceğimiz öğrencilerle ki mutlaka öğrenci seçiyoruz, bağlama, keman, gitar, piyano konusunda seçenek sunuyoruz, onlar da seçiyorlar. Bu durumda çalışmalar bireysel olarak yapılıyor. Bir sene sonra da projeye geçiyorlar. Tabi bizim projemiz yine müzik konusunda oluyor. Beste yaptırabiliyoruz. Yine çalgısıyla beraber devam ediyor. Örneğin ilköğretim 2. sınıfta gelen bir öğrenci lise son sınıfa kadar burada eğitim alabiliyor. Bunun için bir kere kazanma hakkı elde etmesi yeterli.”

Bu bulgulara göre; bilim ve sanat merkezlerinde verilen müzik eğitiminin genel müzik eğitimi, müzik teorisi, çalgı eğitimi ve ses eğitiminin tümünü kapsayıcı bir özellik ve çeşitlilik gösterdiği, öğrencilerin merkezlere müzik yetenek sınavı gözdari edilerek seçildikleri anlaşılmıştır. Buna göre bilim ve sanat merkezlerinde ortak uygulanan bir müzik eğitimi programının mevcut olmadığı söylenebilir.

3.2. Bilim ve Sanat Merkezleri’nde Müzik Dersinin İçeriğine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Katılımcıların Bilim ve Sanat Merkezleri’nde müzik dersinin içeriğine ilişkin görüşleri, verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Şekil 3’de gösterilmiştir.

Şekil 3. Bilim ve Sanat Merkezleri’nde Müzik Dersinin İçeriğine İlişkin Katılımcı Görüşleri

GÖRÜŞLER			f
Bilim ve Sanat Merkezleri’nde Müzik Dersinin İçeriğine İlişkin Görüşler	Genel Müzik Eğitimi Kapsamında Yapılan Çalışmalar	Müziksel işitme eğitimi çalışmaları yapılmaktadır.	4
		Şarkı öğretime ağırlık verilmektedir.	2
		Müzikli çocuk oyunlarına yer verilmektedir.	2
	Çalgı Eğitimi Kapsamında Yapılan Çalışmalar	Piyano ağırlıklı bir eğitim verilmektedir.	1
		Melodika eğitimi verilmektedir.	1
		Grupça müzik çalışmalarımızda vurmalı çalgılardan yararlanmaktayız.	2
		Çalgı türleri bilgisi konusunda teorik düzeyde çalışmalar gerçekleştirilmektedir.	1
		Bağlama eğitimi verilmektedir.	1
		Keman eğitimi verilmektedir.	2

Bilim ve Sanat Merkezleri’nde Müzik Dersinin İçeriğine İlişkin Görüşler	Ses Eğitimi Kapsamında Yapılan Çalışmalar	Okul müzik dağarcığından şarkı ve türkü söyleme çalışmaları yapılmaktadır.	3
		İki sesli ve dört sesli koro çalışmaları yapılmaktadır.	3
		Öğrencilerin ses sınırlarının elverdiği ölçüde şarkı öğretimi yapılmaktadır.	1
		Uyum ve destek dönemi öğrencilerine toplu ses eğitimi verilmektedir.	2
	Besteleme Kapsamında Yapılan Çalışmalar	Söz ve beste yaratma çalışmaları yapılmaktadır.	1
		Kendi ezgini ve ritmini yarat çalışmalarına yer verilmektedir.	1

“Bilim ve Sanat Merkezleri’nde Müzik Dersinin İçeriği” ile ilgili görüşler:

K4: “Önce hazır bulunuşluklara bakılarak öğrencinin müzik birikimi tespit edilir. Orff eğitimi yaparak yetenekli ve daha az yetenekli öğrenciler aynı anda müzik yapmış olurlar. Bu çalışma uyum döneminden başlayarak destek döneminin ilk haftalarına kadar sürer. Ayrıca şarkı dağarcığına bakılır ve repertuar genişletilir. Destek döneminde müzik teorisine geçilir. Bunun yanı sıra öğrencinin istediği çalgıya yönelik eğitim verilir.”

K5: “Müzik dersi merkezdeki tüm öğrencilerin uyum ve destek dönemlerinde mutlaka aldığı derslerdendir. Bireysel yetenekleri fark ettirme döneminde ilgisi ve yeteneği olan öğrenciler haftalık en az 2 ders alırlar. Bu dersler özel yetenekleri geliştirici dönem ve proje döneminin sonuna kadar sürer. Öğrenci liseyi bitirene kadar derslere devam eder. Bu derslerin kapsamı müzik teorisi, çalgı eğitimi, solfej eğitimidir. Bunların yanında müzik türleri ve biçimleri de bu kapsamın içinde yer alır.”

K7: “Öğrenciler daha çok müziği kendileri yapmaktan hoşlandıkları için basit enstrüman çalışmalarına ağırlık veriyorum. Üç veya dört kişilik gruplarla piyano, melodika, flüt, ritim gibi çalgılarla çalışmalar yaptırıp küçük orkestralar kuruyorum. Bunun yanında müzik türlerini tanımaya yönelik etkinlikler düzenliyorum. Yaşlarına uygun seviyede şarkılarla müzik türlerini kavıyorlar. Destek dönemindeki öğrencilere solfej, diyafram çalışması gibi çalışmalar yaptırıyorum. Çalgı eğitiminde ise piyano, bağlama, gitar, melodika ve flüt kullanıyorum. Zaten müziğe ilgisi olan öğrenciler okul dışında da aldıkları kurslarla verdiğim eğitimi destekliyorlar.”

Bu bulgulara göre; bilim ve sanat merkezlerinde verilen müzik eğitiminin örgün eğitim kurumlarına oranla daha kapsamlı olduğu ve çeşitlilik gösterdiği saptanmıştır. Buna göre, bilim ve sanat merkezlerinin müzik alanında yetenekli öğrencilerin gelişimlerinde işlevsel bir özelliğe sahip olduğu söylenebilir. Ancak bu merkezlere sadece zihinsel alanda ölçüm yapılarak öğrenci seçilmesinin ve müzik öğretmenlerinin bu öğrenciler arasından müzikal yeteneği yüksek öğrencileri belirlemek durumunda bırakılmalarının müzik eğitiminin niteliksel işlevi bağlamında çeşitli zorluklar yarattığı anlaşılmaktadır.

3.3. Bilim ve Sanat Merkezleri’nde Ne Tür Müziksel Etkinliklere Yer Verildiğine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Katılımcıların Bilim ve Sanat Merkezleri’nde ne tür müziksel etkinliklere yer verildiğine ilişkin görüşleri, verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Şekil 4’de gösterilmiştir.

Şekil 4. Bilim ve Sanat Merkezleri'nde Ne Tür Müziksel Etkinliklere Yer Verildiğine İlişkin Katılımcı Görüşleri

GÖRÜŞLER			f
Bilim ve Sanat Merkezleri'nde Ne Tür Müziksel Etkinliklere Yer Verildiğine İlişkin Katılımcı Görüşleri	Bireysel Müzik Etkinliklerine İlişkin Görüşler	Bireysel olarak gitar dinletileri gerçekleştirilmektedir.	1
		İleri düzeydeki öğrencilerle bireysel piyano dinletileri yapılmaktadır.	1
		Bireysel keman dinletileri yapılmaktadır.	1
	Toplu Müzik Etkinliklerine İlişkin Görüşler	Besteci ve dans konulu belgesel ve film gösterimi ile çeşitli müzik ortamlarına yönelik gezi ve gözlemler yapılmaktadır.	1
		Koro ve orkestra düzeyinde olmasa da disiplinler arası çalışmalarda küçük çalgı ve ses toplulukları kurup çeşitli eserleri seslendirmekteyiz.	1
		Küçük ölçekli çalgı gruplarıyla çeşitli etkinlikler yapılmaktadır.	2
		Çalgı eşlikli koro etkinlikleri yapıyoruz.	3
		Toplu çalışmalara yönelik seçilen eserlere düzenlemeler yapılarak seslendirilmektedir.	1

K6: “Öğrenciler mevcut okullarına devam ettiklerinden hepsini bir arada merkezimize toplamak imkansızdır. Ders programları ve saatleri uyuşmaz. Derse gelen öğrencilerle ancak ikili veya üçlü şeklinde topluluklarımız olabiliyor. Eger yıl sonunda bir dinleti planlarsak plan dışında şartları zorlayarak çalışmalar yaparız ama o da belki birkaç günü geçemez. Eğitim bireysel olarak yapılmaktadır. Repertuara göre bireysel çalışılır son provalarda birlikte icra edilir.”

K7: “Koro yapma şansımız var ama çok sağlıklı olacağını düşünmüyorum. Çünkü çocuklar farklı devrelerde oldukları için bir araya toparlamamız da güç olabiliyor. O zaman hepsini bir araya toplamak için hafta sonlarını almamız gerekiyor. Sabahçılar sabah gelemiyor, öğrenciler de öğlen gelemiyor, bir de dershaneler var, sınav hazırlıkları vs. Ondan dolayı grup bazında çalışıyoruz. Şu şekilde belki olabilir; her gruba aynı koro parçalarını öğretirsiniz ama işte dediğim gibi tam bir koro olmaz, çünkü birleştirip çalışma şansımız yok. Sonra bir araya toparlarsınız ama kaç çalışma yapabilirsiniz ki? Her sene yıl sonu etkinliklerimiz oluyor. Mesela bundan en son 2 yıl önce yaptık. Çünkü çocuklar ayda bir bize geldikleri için etkinlikler de bir anda çıkmıyor, bir birikim oluyor, o birikimin sonunda yapılıyor. Yani her sene yapabiliriz, ama daha sağlıklı olması için genelde 2 senede bir yapıyoruz. Bunda bireysel çalgılar da oluyor, melodika da çaldırabiliyoruz. Toplu da olabiliyor.”

K3: “Müzikal yeteneği yüksek olan öğrenci sayısının çok az olması ve bunlarında farklı dönem öğrencileri olmaları sebebiyle malesef toplu eğitim vermede güçlük çekiyorum.”

Bu bulgulara göre; bilim ve sanat merkezlerinde verilen müzik eğitiminin bireysel müzik eğitimi ağırlıklı olduğu saptanmıştır. Bu durumun son yıllarda müzik yeteneği ile ilgili tanılama yapılmaması ve müzik yeteneği yüksek olan öğrencilerin farklı dönemler içerisinde yer almasından kaynaklandığı söylenebilir.

3.4. Bilim ve Sanat Merkezlerinin Müzik Eğitimi Alanı ile İlgili İhtiyaçların Karşılanabilmesi Bakımından Fiziki Ortam, Araç-Gereç ve Donanım Açısından Yeterlilik Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Katılımcıların Bilim ve Sanat Merkezlerinin Müzik Eğitimi Alanı ile ilgili ihtiyaçların karşılan-

bilmesi bakımından fiziki ortam, araç-gereç ve donanım açısından yeterlilik durumuna ilişkin görüşleri, verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları Şekil 5’de gösterilmiştir.

Şekil 5. Bilim ve Sanat Merkezlerinin Müzik Eğitimi Alanı ile İlgili İhtiyaçların Karşılanabilmesi Bakımından Fiziki Ortam, Araç-Gereç ve Donanım Açısından Yeterlilik Durumuna İlişkin Katılımcı Görüşleri

GÖRÜŞLER			f
Bilim ve Sanat Merkezlerinin Müzik Eğitimi Alanı ile İlgili İhtiyaçların Karşılanabilmesi Bakımından Fiziki Ortam ve Araç-Gereç Açısından Yeterlilik Durumuna İlişkin Katılımcı Görüşleri	Fiziki Ortamın Yeterliliğine İlişkin Görüşler	Fiziki ortam tamamen yeterlidir.	1
		Fiziki ortam kısmen yeterlidir.	4
		Fiziki ortam yeterli değildir.	2
	Araç-Gereç Yeterliliğine İlişkin Görüşler	Müzik eğitimi ile ilgili araç-gereç sayısı tamamen yeterlidir.	1
		Müzik eğitimi ile ilgili araç-gereç sayısı kısmen yeterlidir.	3
		Müzik eğitimi ile ilgili araç-gereç sayısı yetersizdir.	3

“Bilim ve Sanat Merkezlerinin Müzik Eğitimi Alanı ile İlgili İhtiyaçların Karşılanabilmesi Bakımından Fiziki Ortam, Araç-Gereç Açısından Yeterlilik Durumu” ile ilgili görüşler:

K1: “Fiziki donanım ve araç -gereç bakımından yeterli düzeyde olduğumuzu söyleyemem. Merkez adı üstünde merkezde olması gerekirken şehir merkezine maalesef uzaktadır. Bu durum ulaşım ve servis problemini beraberinde getirmektedir. Tabi ki zincirleme olarak öğrenci devamsızlığına yol açmaktadır. Bununla beraber kanımca sanat merkezi misyonu yüklenmiş bir kurumun, bünyesinde farklı sanat türlerinin olduğu, uygulayıcılarının ve fiziki koşullarının tam olduğu bir sanat kompleksi haline dönüşmesi gerekmektedir.”

K2: “Fiziki ortam yeterli diyebilirim ancak araç gereçlerin yeterli olduğunu söyleyemem. Ayrıca değişik yaş ve seviyedeki öğrencilerin aynı ders saati içinde olmaları, başka çalışma odalarının da bulunması ihtiyacı doğurmaktadır.”

K3: “Fiziki donanım ve araç-gereç sayısı bakımından şahsi kanaatime göre büyükşehirlerdeki bilim ve sanat merkezlerinden yetersiz kaldığımızı söyleyebilirim.”

K5: “Bilim ve Sanat Merkezi’mizin müzik alanında fiziki ortamı genel olarak iyi. Müzik birimine ait dört derslik var. Ayrıca duvarları ses geçirmez özellikte yapılandırılmış.”

Bu bulgulara göre; bilim ve sanat merkezlerinde fiziki donanımın kısmen yeterli olduğu ancak araç-gereç sayısının yetersiz olduğu saptanmıştır. Bilim ve sanat merkezlerinde müzik eğitimi sürecinin sağlıklı bir biçimde işleyebilmesi, bu birimlerdeki fiziki donanımın ve araç-gereç sayısının yeterliliğiyle de doğru orantılıdır. Bu bağlamda bilim ve sanat merkezlerinde verilen müzik eğitiminin verimli bir biçimde ele alınabilmesi ve sürdürülebilmesi bakımından var olan mevcut eksikliklerin giderilmesi çabalarının ön plana çıkması gerektiği anlaşılmaktadır.

Yukarıda görüşlerin dışında örneklem grubunda yer alan müzik öğretmenlerinin tamamı hizmet içi eğitime ihtiyaç duyduklarını ve bilim sanat merkezleri arasında gerekli eşgüdümün sağlanamadığını vurgulamıştır. Ülkemizde MEB tarafından belirli bir periyodu olmadan düzenlenen hizmet içi eğitim seminerleri öğretmenlerin branş farklılıkları ve hizmet içi eğitim ihtiyaçları dikkate alınmadan plânlanmaktadır. Her yıl hizmet içi seminerlerinin düzenleneceği yönergede belirtilmesine rağmen bu merkezlerdeki öğretmenler için olması gerektiğinden az sayıda seminerler düzenlenmektedir (Gökdere&Küçük, 2003). Akt. (Gökdere&Çepni, 2004).

Bilindiği üzere eğitim öğretim sürecinin başarı düzeyinde öğrenci, öğretmen ve program gibi önemli faktörler önemli rol oynamaktadır. Üstün yeteneklilerin eğitim programlarında görev alacak öğretmenlerin diğer öğretmenlerden bilgi, kabiliyet ve yeterlilikler yönlerinden pozitif yönde farklı olmaları beklenmektedir (Renzulli, 1985; Feldhusen, 1997; Chan, 2001). Akt. (Gökdere&Çepni, 2004). Bu nedenle bilim sanat merkezlerinde çalışan müzik öğretmenleri niteliklerinin geliştirilmesi bağlamında hizmetiçi eğitim ve seminer programlarının gerekliliği ve önemi ön plana çıkmaktadır.

Ayrıca, müzik öğretmenlerinin tamamı, ortak uygulanan bir programa sahip olmadıklarını, bilim ve sanat merkezlerinde sanattan daha çok bilim boyutunun ön plana çıktığını, velilerin bilim ve sanat merkezlerinin işlevi konusunda yeterli fikre sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir.

4. Sonuç

Geniş bir alanyazın araştırmasının yanında bilim sanat merkezlerinde görev yapan ve araştırmanın örneklem grubunda yer alan müzik öğretmenlerinin görüşlerinden elde edilen bulgular neticesinde; bilim ve sanat merkezlerinde verilen müzik eğitimi; genel müzik eğitimi, müzik teorisi, çalgı eğitimi ve ses eğitiminin tümünü kapsayıcı bir özellik göstermektedir. Bilim ve sanat merkezlerinde uygulanan ortak bir müzik eğitimi programı mevcut değildir. Bilim ve sanat merkezlerinde verilen müzik eğitimi örgün eğitim kurumlarına oranla daha kapsamlı ve çeşitlilik arz eden bir yapıya sahiptir. Bu bağlamda müzik alanında yetenekli öğrencilerin gelişimlerinde işlevsel bir özelliğe sahiptir. Bilim ve sanat merkezlerine sadece zihinsel alanda ölçüm yapılarak öğrenci alınmaktadır ve müzik öğretmenleri bu öğrenciler arasından müzik yeteneği yüksek öğrencileri belirlemek durumunda kalmaktadır. Bir başka deyişle bilim ve sanat merkezlerinde son yıllarda müzik alanında öğrenci tanınması yapılmamaktadır. Bu durum ilgili kurumlarda müzik eğitiminin niteliğini olumsuz yönde etkilemesinin yanısıra müzik alanında üstün yetenekli öğrencilerin keşfini güçleştiren bir unsur olarak belirmektedir. Bilim ve sanat merkezlerinde verilen müzik eğitimi bireysel müzik eğitimi ağırlıklıdır. Bilim sanat merkezlerinde sağlıklı ve verimli bir müzik eğitimi sürecinin gerçekleştirilebilmesi ve sürdürülebilmesi bakımından fiziki donanımın kısmen yeterli olduğu, araç-gereç sayısının ise yetersiz olduğu anlaşılmıştır. Bilim sanat merkezleri arasında gerekli eşgüdümün sağlanamamaktadır ve bu kurumlarda çalışan müzik öğretmenleri hizmet içi eğitime ihtiyaç duymaktadır. Bilim ve sanat merkezlerinde bilim ağırlıklı bir eğitim süreci ön plana çıkmaktadır. Veliler, bilim sanat merkezlerinde müzik eğitiminin işlevi konusunda yeterli fikre sahip değildir.

5. Öneriler

Ülkemizde üstün ve özel yetenekli öğrencilerin eğitim süreçlerine katkıda bulunmayı amaçlayan bilim ve sanat merkezleri modelinin ortaya konulmasıyla birlikte ülke genelinde yarattığı sonuçlar

akılcı bir yaklaşımla değerlendirilmeli ve bu konuda yapılan bilimsel çalışmaların sayısı artırılmalıdır. Bilim ve sanat merkezlerinde sanat boyutu ihmal edilmemelidir. İlköğretim öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim çağı öğrencilerinin tanılama sürecinde, müzik yetenekleri de incelenmeli ve değerlendirilmelidir. Yetkili kurum ve kişiler bu konuya hassasiyetle yaklaşmalı ve çözüm noktasında ivedilikle harekete geçilmelidir. Bilim ve sanat merkezleri arasında program, öğretim süreci, öğretmen v.b. öğeler bakımından dağınık ve bağımsız bir görünüm arz eden mevcut yapının olumlu getirileri korunarak eşgüdüm halinde daha bütünleşik ve sistematik bir yapıya kavuşturulması sağlanmalıdır. Bilim ve sanat merkezlerinde görev yapan müzik eğitimcilerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçları giderilmeli, düzenli aralıklarla bir araya gelmeleri ve fikir alışverişinde bulunmaları sağlanmalıdır. Bu bağlamda hizmet içi eğitimi verecek olan uzmanların alanlarında tecrübeli ve donanımlı kişilerden seçilmesine özen gösterilmelidir. Bilim ve sanat merkezlerinde verilen eğitimin amacına ulaşabilmesi, daha sağlıklı ve işler bir yapıya kavuşturulması bakımından üniversitelerle işbirliği ve alan uzmanlarının katkıları genişletilmelidir. Veliler, bilim ve sanat merkezlerinde müzik eğitiminin işlevi ve önemi konusunda bilinçlendirilmelidir. Bilim ve sanat merkezleri fiziki ortam ve araç-gereç sayısı bakımından zenginleştirilmelidir. Müzik öğretmeni yetiştirme sürecinde, gerek alan bilgisi, gerek meslek bilgisi, gerekse genel kültür bakımlarından öğrencilerin donanımlı bir biçimde yetişmelerini sağlayabilecek üstün yetenekli öğrencilere verilecek eğitim kapsamına giren dersler programlara eklenmelidir.

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

KAYNAKLAR

- Bilgili A.E., (2004). Bir Türk Eğitim geleneği olarak Enderun'un yeniden inşası. *1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Bildiriler Kitabı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları: 64.
- Boran, A.İ. ve Arslaner, R. (2008). Bilim ve Sanat Merkezlerinde Matematik Öğretiminde Probleme Dayalı Öğrenme. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(15), 15-32.
- Chan, D. W. (2001). Characteristics and competencies of teachers of gifted learners: *The Hong Kong teacher perspective teachers of gifted children China Hong Kong*, Roeper Review, 23, 4, 197-202.
- Feldhusen, J.F. (1997). *Education teachers for work with talented youth*. In N. Colangelo & G.A. Davis (Eds), Handbook of gifted education (2nd ed., pp. 547-552). Boston: Allyn & Bacon
- Gökdere, M., Çepni, S. (2004). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Fen Öğretmenlerinin Hizmet İçi İhtiyaçlarının Değerlendirilmesine Yönelik Bir Çalışma; Bilim Sanat Merkezi Örnekleme. GÜ, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 24(2), 1-14.
- Gökdere, M., Küçük, M. (2003). Üstün yetenekli öğrencilerin fen eğitimindeki durum: Türkiye örnekleme. *Kuramda ve uygulamada Eğitim Bilimleri* 3(1), 101-124.
- Kılıç, R. (2010). *1. Uluslararası Üstün Yetenekliler Sempozyumu Açılış Konuşması*. Koç Üniversitesi, İstanbul.
- Malkoç, T. (2004). Üstün Yetenekli Çocuklar ve Müzik Eğitimi. *1. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Yayın Dizisi* : 2 ,173. İstanbul.
- MEB, (2007). *MEB Bilim Sanat Merkezi Yönergesi*. 25.01.2007 tarih ve 4 sayılı Talim ve Terbiye Kurulu
- Renzulli, J. (1985). *Are teacher of gifted specialist? A land mark desicion on employment practices in special education for gifted*. Gifted Child Quarterly, 29, 24-29.
- Tunçdemir, İ. (1996), Çoksesli Müzik Alanındaki Kadın Devlet Sanatçılarımız, Yüksek Lisans
- Tezi, A. Ü. Sosyal Bil. Ens. Güzel Sanatlar Eğitimi, Ankara.
- Tunçdemir, İ. (2004), Çoksesli Müzikte “Harika Çocuk Kanunu”nun Türk Müzik Kültürüne Etkisi: İdil Biret-Suna Kan Örneği XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.